

Οδοίολοι, Δηλώσεις και Μανιφέστα

Πιστεύω στη μελλοντική συγχώνευση αυτών των δύο καταστάσεων — του έξωπαιχιά δείχνουν τόσο αντιφατικές — του ύψους και της πραγματικότητας, σε ένα είδος απόλυτης πραγματικότητας, μιας υπεραρματωμένης.

(Μανιφέστο του Σουρρεαλισμού, 1924)

ΣΟΡΡΕΑΛΙΣΜΟΣ, όνομα άρσενικό. "Άδολος ψυχικός αυτόματισμός προτιθέμενος να εκφράσει, προφορικά ή γραπτά, την πραγματική λειτουργία της σκέψης. Σκέψη υπαγορευμένη χωρίς τον παραισιόδη έλεγχο της λογικής και πέρα από κάθε αισθητικό ή ήθικό έλεγχο.

(Μανιφέστο του Σουρρεαλισμού, 1924)

- 1) Δεν έχουμε καμιά σχέση με τη λογοτεχνία. Μπορούμε όμως, αν προλάβει ανάγκη, να τη μεταχειριστούμε σαν τον καβέντ.
- 2) Ο σουρρεαλισμός δεν είναι νέος τρόπος έκφρασης, ούτε απόλυστερος, ούτε κάποια μεταφυσική της ποίησης. Είναι μέσο για την ολοκληρωτική απελευθέρωση του νοῦ και όποιου σχετικού.
- 3) Εξήλαστε απροφασισμένοι να δημιουργήσουμε μια "Επανάσταση".
- 4) Συνδέσαμε τη λέξη Σουρρεαλισμός με τη λέξη "Επανάσταση" μόνο και μόνο για να δείξουμε τον άνωδιωτέον, άποια-κρυμμένο κι άρακά άπερωσμένο χαρακτήρα της "Επανάστασης".
- 3) Δεν έχουμε την άπαίτηση να άλλοδέσουμε κανένα από τά σφάλματα του άνώρωπου άλλά έχουμε σκοπό να τους δεί-

ζουμε τὸ εὐθραυστο τῶν σχέψεων τους, καὶ πάντα σὲ τὴ σαθρὰ θεμέλια, σὲ τὴ ρηχὸ ἑδάφος ἔχτισαν τὰ στείμενα σπίτια τους.

6) Ἀπαργέλλουμε τὴν ἐπίσημη αὐτὴ προειδοποίηση ἐνώπιον τῆς κοινωνίας: ὁποιαδήποτε ἄμυνα κι ἂν ἀντιτάξει γιὰ τὴς ἀδικίες τῆς, γιὰ κάθε ἐσφαλμένη κίνηση τοῦ πνεύματός τῆς, ποτὲ δὲν ὀφείσομε τὸν σκοπὸ μας.

7) Εἴμαστε δεξιότερες στὴν Ἐξέγερση. Δὲν ὑπάρχει τρόπος δράσης ποὺ νὰ μὴ εἴμαστε ἱκανοὶ νὰ χρησιμοποιήσομε ἂν προκύψει ἀνάγκη...

Ὁ Σουρρεαλισμὸς δὲν εἶναι ποιητικὴ μορφή.

Εἶναι κραυγὴ τοῦ μυαλοῦ πρὸς τὸν ἑαυτὸ του κι ἀποφασισμένη σὲ ἀπόγνωση νὰ σπάσει τὰ δεσμά του. Καὶ ἐν ἀνάγκη μὲ σφυροῖά.

(Διακήρυξη τῆς 27ης Ἰανουαρίου 1925)

Ἡ ἀναγνώριση τοῦ διαλεκτικοῦ ὕλισμοῦ ὡς τῆς μόνῃς ἐπαστασιαῆς φιλοσοφίας, ἡ κατανόηση καὶ ἀνεπιφύλακτη ἀποδοχὴ τοῦ ὕλισμοῦ αὐτοῦ ἀπὸ διανοούμενους ἰδεαλιστικῶν τάσεων, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ πόσο μπορεῖ νὰ εὐσταθεῖ ἕνας τέτοιος ἰδεαλισμὸς, ἐν ὄψει τῶν συγκεκριμένων προβλημάτων τῆς Ἐπανόστασης — αὐτὰ εἶναι τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐξέλιξης τῶν σουρρεαλιστῶν.

(Ὁ Σουρρεαλισμὸς στὴν ὑπερσεία τῆς ἐπανάστασης, τεύχος 3)

Ὁ Αὐτοματισμὸς ποὺ κληρονόμησε ἀπὸ τὰ μέντιουμ, ἀπομένει μὲ ἀπὸ τὴς δὺο μείζονες τάσεις τοῦ σουρρεαλισμοῦ.

(Ὁ Σουρρεαλισμὸς καὶ ἡ ζωντανική, 1927, André Breton)

Τὰ πάντα τείνουν νὰ μᾶς πείσουν ὅτι πραγματικὰ ὑπάρχει ἓνα ὄρισμένο σημεῖο τοῦ μυαλοῦ στὸ ὅποιο ζῶη καὶ θάνατος, πραγματικὸ καὶ φανταστικὸ, παρελθὸν καὶ μέλλον, ἀνακονισμο-καὶ μὴ ἀνακονισμο, ὑψηλὸ καὶ χαμηλὸ, παύουν νὰ ἐκλαμβάνονται ὡς ἀντιφατικά. Τώρα, ὅσο κι ἂν ψάξει κανένας ποτὲ δὲν θὰ βρεῖ στὴς δραστηριότητες τῶν σουρρεαλιστῶν ἄλλη κινουσα δύναμη ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐλπίδα νὰ βροῦν καὶ νὰ προσδιορίσουν τὸ σημεῖο τοῦτο. Ἀπ' αὐτὸ καθίσταται φανερὸ πόσο παράλογο θὰ ἦταν νὰ ὀρίζεται ὁ σουρρεαλισμὸς ἀποκλειστικὰ ὡς δημιουργικὸς ἢ καταστρεπτικὸς: τὸ σημεῖο στὸ ὅποιο ἀνα-

φερόμαστε εἶναι *a fortiori* ἐκείνο στὸ ὅποιο δημιουργία καὶ καταστροφή παύουν νὰ ἀλληλοσυγκρούονται.

(Δεύτερο Μανιφέστο τοῦ Σουρρεαλισμοῦ, 1929)*

Ἡ περίφημη ἑλλησιψη ὀρίων ἀνάμεσα στὴ μὴ-τρέλα καὶ στὴν τρέλα δὲν μὲ ἀναγκάζει νὰ προσδώσω διαφορετικὴ ἀξία στὴς ἀντιλήψεις καὶ ἰδέες ποὺ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς μίας ἢ τῆς ἄλλης.

(Nadja, André Breton)

Ἡ Ὀμορφιὰ θὰ εἶναι ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΗ ἢ δὲν θὰ ὑπάρχει καθόλου.

(Nadja, André Breton)

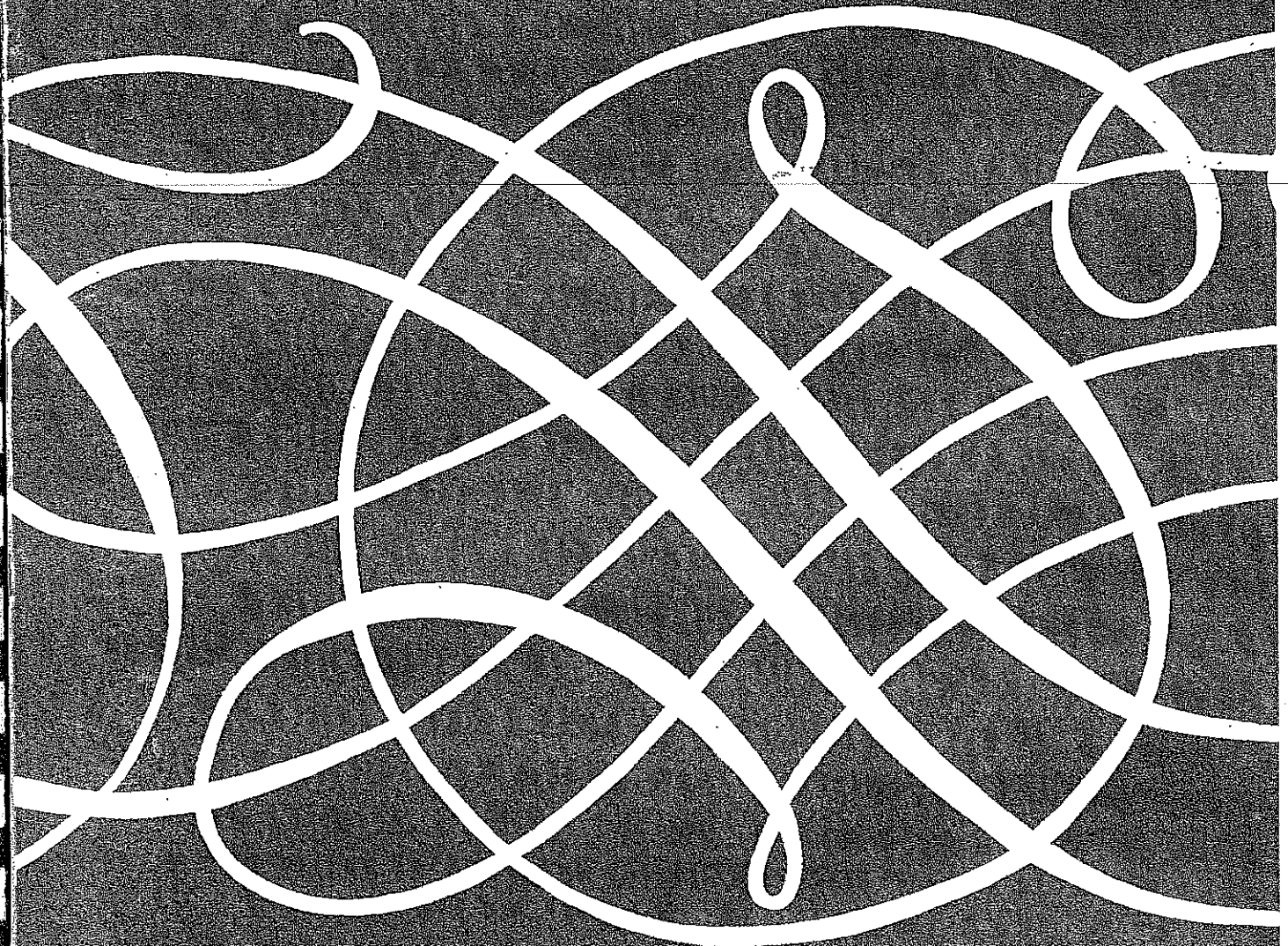

Νταντά και Σουρρεαλισμός

C.W.E. Bigsby

Μετάφραση: Έλενη Μοσχονά

Ἡ Γλώσσα τῆς Κριτικῆς

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Ορισμοί, Δηλώσεις και Μαρφέστα

Τὸ Νταντὰ ὑπῆρξε ἓνα λογοτεχνικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ κίνημα με διεθνῆς πλάισιο καὶ χαρακτηριστῆρα μηδενιστικὸ πού διάρκεισε ἀπὸ τὰ 1915 ὡς τὰ 1922.

(*Encyclopaedia Britannica*)

Ἡ ὀνομασία ἐσκεμμένα κενὴ νοήματος, διαλέχθηκε στὸ λεξικὸ ἀνάμεσα στὶς πρὸ ἀνώδυνες λέξεις, καὶ υἱοθετήθηκε ἀπὸ ἓνα λογοτεχνικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ κίνημα πού ἐδηλώθηκε στὰ 1916 καὶ πού ἀποσκοποῦσε, μὲ τὴ διακωμώδηση καὶ τὸ παράλογο, τὸ τυχαῖο καὶ τὴν ἐνόραση, νὰ καταστρέψει τὴν παραδοσιακὴ κοινωνία, παιδεία καὶ τέχνη γιὰ νὰ ἐπανεῦρει τὴν αὐθεντικὴ πραγματικότητά.

(*Larousse*)

Ἡ διαφορὰ στὴ χρονολόγησι πού παρατηρεῖται παραπάνω εἶναι ἐνδεικτικὴ τῆς σύγχυσις πού περιβάλλει τὴ γέννησι ἐνὸς καλλιτεχνικοῦ κινήματος πού φανόταν καὶ νὰ ἀρνείται τὴν τέχνη καὶ νὰ ἀποδοκιμάζει τὴν ἰδέα τῶν ἐπίσημων κινήματων. Ἡ ἀναζήτησι τῆς προέλευσις, ἡ ἀπόπειρα νὰ διαγραφῆ καὶ ὀρισθῆ τὸ πρὸ δονκιχωτικὸ φαινόμενον, πρόσφερε κενὴ διασκέδασι σὲ ἀκαδημαϊκοὺς καὶ σπηλαιολόγους τῆς τέχνης τῶν τελευταίων πενήντα χρόνων. Πάντως, ἐλάχιστα κινήματα προσφέρονται λιγότερο σὲ ἐπίσημη ἀνάλυσι. Καὶ πραγματικὰ, ὁ ἐπίδοξος ἐρμηνευτῆς τοῦ Νταντὰ σιμῶ συναντᾷ ἀμέσως καλὰ προετοιμασμένη ἄμυνα. Ἐντελῶς ἐνήμεροι γιὰ τὸ ὅτι ἡ κριτικὴ ἔχει μιὰ τάσι νὰ

...κατ' ἀρχὴν εἶμαι ἑναντίον τῶν μανιφέστων, ὅπως εἶμαι κι ἑναντίον τῶν ἀρχῶν.

...γρόφω τὸ μανιφέστο αὐτὸ γιὰ νὰ δείξω ὅτι οἱ ἀθροῦσαι μποροῦν νὰ ἐπιτελοῦν τευτὸχρονα ἀντιρουθόμενες πράξεις μὲ μιὰ καὶ μόνη δροσερὴ ἀνάσα.

(Tristan Tzara)

Τίποτε δὲν ἦταν γιὰ μᾶς ἱερὸ. Τὸ κλήμα μᾶς δὲν ἦταν μουσικιστικὸ, κομμουνιστικὸ ἢ ἀνερχικὸ. "Ὅλα αὐτὰ τὰ κινήματα εἶχαν κάποιο εἶδος προγράμματος, τὸ δὲν μᾶς ὅμως ἦταν ἀπόλυτα μηδενιστικὰ. Περαιρουόμεθα κάθε τι, ἀκόμη καὶ τὸν ἑαυτὸ μᾶς. Σύμβολό μᾶς ἦταν τὸ τίποτε, ἢ ἀνυπόθετα, τὸ κενό...

(George Grosz)

Μᾶς ἀπονευμήθηκε ὁ τιμητικὸς τίτλος τῶν μηδενιστῶν. Οἱ κατρυθύνοντες τῆ δημόσια χρενωποποίηση ἐδίωκαν τὸν χαρακτήρησι αὐτὸ σ' ἄλους ἐκείνους ποὺ δὲν τοῦς ἀκολοῦθοῦσαν στὸν δρόμο τους.

(Jean Arp)

...ἡ παρανόηση ἀπὸ τὴν ὁποία ὑπέφερε ὁ Ντανταϊσμός εἶναι ἡ Χρόνια πύθιση ποὺ ἀκόμη δηλητηριάζει τὸν κόσμο. Στὴν οὐσία τῆς μπορεῖ νὰ δοθεῖ ὡς ἡ ἀνικανότητα μιᾶς λογοκρατουμένης ἐποχῆς καὶ ὀρθολογικῶν ἀνθρώπων νὰ δοῦν τῆ θετική πλευρὰ ἐνὸς παράλογου κινήματος.

Ἐπιανεληγμένα οἱ παραφανίες, οἱ κραυγὲς κι οἱ χοροί, ὁ δρόμος νὰ ἐπιταχθεῖ ὁ ἀστός, παρουσιάζθηκαν ὡς τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τοῦ Ντανταϊσμοῦ. Οἱ διαδηλώσεις ποὺ προηγήθηκαν ἀπὸ τὸν Ντανταϊσμό στὸ Βερολίνο καὶ στὸ Παρίσι, ἢ ἐπαναστατικὴ ἀπερίσφαιρα ποὺ περιέβαλλε τὴν κίνηση, οἱ εὐρείες ἐπιθέσεις ἑναντίον τῶν πάλτων, ὀδηγήσαν τοὺς κριτικούς στὴν πίστη ὅτι μοναδικὸς σκοπὸς τοῦ Ντανταῖ ἦταν νὰ καταστρέφει κάθε τέχνη καὶ τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ. Πὰ πρῶτα μανιφέστα Ντανταῖ, στὰ ὅποια ἡ ἀνοησία ἀναιμιγρῶταν μὲ τὴν εὐαφροσύνη, φαίνονταν νὰ δικαιολογοῦν τὴν ἀρνητική αὐτὴ στάση.

Κατὰ τὴ γνώμη τοῦ Μανιφέστου αὐτοῦ, τὸ Ντανταῖ εἶχε καὶ καταστρεπτικὰς καὶ δημιουργικὰς πλευρὰς.

(Μανιφέστο Ντανταῖ, 1949)

Τὸ Ντανταῖ δὲν ἦταν διόλου μιὰ φάρσα ἦταν μιὰ στροφὴ στὸν δρόμο τοῦ ἐνοχλοῦ εὐρείς δόξιντες γιὰ τὸ σὺγχρονο πνεῦμα. Διαρκεῖ καὶ θὰ διαρκεῖ ὅσο τὸ πνεῦμα ἀρνητικῆς ποιτικῆς τῆς ματιὰ τοῦ μέλλοντος.

(Marcel Janco)

Ἡ τέχνη ἀπαιτεῖ σαφήνεια... Καταπολεμοῦμε τὴν ἐλαστική συστηματοσ γιὰτὶ καταστρέφει τὴς δυνατόεις.

(Arp, Janco, κλπ.)

Εἶμαι κατὰ τῶν συστημάτων, τὸ πῶς παραδεκτὸ σύστημα εἶναι κατ' ἀρχὴν νὰ μὴν ἔχει κανεὶς κανένα.

(Tristan Tzara)

Στὴ Ζυρίχη στὰ 1915, καθὼς δὲν μᾶς ἀπασχολοῦσαν τὰ σφαιρεῖτα τοῦ παγκόσμιου πόλεμου, ἀρροισθήκαμε στὴς καλὲς τέχνας. Ἐνῶ τὸ κανὼν βουχίσταν ἀπὸ μακερὰ, κολλοῦσαμε ἐκόνες, ἀπαγγέλλοιμε, φιλίχναμε στίχους, τραγουδοῦσαμε μ' ἑλὴ μᾶς τὴν ψυχή. Ἀνεξήτοδουμε μιὰ τέχνη στοιχειώδη τοῦ, ὅπως πιστεύαμε, θὰ ἔσως τοῦς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν παράξενη τρέλα ἐκείνων τῶν καιρῶν. Ἀποβλέπαμε σὲ μιὰ νέα τέξη πραγμάτων.

(Jean Arp)

Ἡ τέχνη εἶναι φαρμακευτικὸ ποιοῦν γιὰ τὴν θλίψιν.

(Francis Picabia)

Τὸ Ντανταῖ ἀργάνωσε ἐπιβροη κατὰ τῶν καλῶν τεχνῶν, εἶνα κλύβια γιὰ τὴν Ἀφροδίτη τῆς Μήλου, καὶ τελικὰ ἔδωσε στὸν «Δαιμόνιοτα καὶ Ἰούερ» τὴ δύναστηττα νὰ ἀπελευθερωθῶν ἀπὸ τὰ φθῶνα ὕστερα ἀπὸ ἐγὼνα Χύλων Χρόνων.

(Jean Arp)

Ἡ τέχνη ἀποκοιμίζεται γιὰ νὰ γεννηθεῖ εἰς νεὸς κόσμος. Ἡ «ΤΕΧΝΗ» —ἄξην παρηγορητικὴ— ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὸ ΝΤΑΝΤΑ... Ἡ ΤΕΧΝΗ εἶναι μιὰ ΦΑΙΛΟΔΟΕΙΑ τοῦ ἐκκοῦδαφθηκε ἀπὸ τὴν ΔΙΔΗΜΟΖΥΓΗ τῆς οὐροδόχου κύστης, ἢ ὕστερα τοῦ γεννηθήκε στὸ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ.

(Tristan Tzara)

Τὸ Νταντά ἐνοχλεῖ, τὸ Νταντά δὲν παίζει, γιατί τὸ ἐκίωσαν ἐπαναστατημένοι ἄνθρωποι καὶ ὄχι Φιλισταῖοι ποῦ ζητοῦν ἡ τέχνη νὰ εἶναι ἡ διακόσμηση τῆς ψευτιάς τῶν συνασθημάτων τους... Ἕίμαι ἀπόλυτα βέβαιος πὸς ὅλη ἡ τέχνη θὰ γίνεαι σιγά σιγά ντανταϊστική, γιατί ἀπὸ τὸ Νταντά βγαίνει ἡ μνημένη ὀρμή γιὰ ἀνανέωση.

(Richard Huelsenbeck)

Ὁ κυβισμὸς ἦταν μιὰ σχολὴ ζωγραφικῆς, ὁ φουτουρισμὸς μιὰ πολιτικὴ κίνηση. Τὸ Νταντά εἶναι μιὰ νοοτροπία. Τὸ ν' ἀντι-παραθέτεαι τὸ εἶνα πρὸς τὸ ἄλλο δείχνει ἄγνοια ἢ κακὴ πίστη.

(Tristan Tzara)

Τὸ Νταντά εἶναι ὁ Γερμανικὸς Μπολοσεβικισμὸς.

(Richard Huelsenbeck)

Μὴν ἐμπιστευόσαστε τὸ Νταντά. Τὸ Νταντά εἶναι τὰ πάντα. Τὸ Νταντά ἀμφιβάλλει γιὰ τὰ πάντα. Ἀλλὰ οἱ πραγματικὸὶ Νταντά εἶναι ἐναντίον τοῦ ΝΤΑΝΤΑ.

(Tristan Tzara)

Μιὰ κίνηση ποῦ περιλαμβάνει τὸν μηδενιστὴ Walter Serner, τὸν πυρετώδη Tristan Tzara καὶ τὴ νηφάλια εὐφύια τοῦ Hugo Ball εἶναι δύσκολο νὰ τὴν κατατάξουμε. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Ντανταϊστὰς ἦταν νέοι ποῦ συνασπίσθηκαν προσωρινὰ ἐναντία στὸ παρελθόν, ὅλοι ὅμως κατευθύνονταν, ὁ καθένας μὲ τὸν δικό του τρόπο, πρὸς μιὰ νέα ἀνταπόκριση πρὸς τὴν τέχνη καὶ ἐναν κόσμο στὸν ὅποιο ἡ προσωπικὴ ὀριμότητα φαινόταν ὅτι συνέπιπτε μὲ τὴ διάλυση τοῦ σύμπαντος. Ὁ Hugo Ball, ποῦ ἴδρυσε τὸ Cabaret Voltaire στὴ Ζυρίχη, ὄρισε ὡς στόχο τοῦ ἐγχειρήματός του μιὰ ἀπόπειρα (νὰ ἐπισύρει τὴν προσοχὴ πέρα ἀπὸ τοὺς φραγκμὸς τοῦ πολέμου καὶ τοῦ ἐθνικισμοῦ στὰ λίγα ἀνεξάρτητα ἄτομα ποῦ ζοῦν μὲ τὰ δικά τους ἰδανικά). Παρόλο ποῦ βαθμηδὸν οἱ Ντανταϊστὰς διατύπωσαν καὶ αὐτὸι πιδ εἰδικὸς στόχους, ἔχει σημασία νὰ θυμᾶται κανεὶς ὅτι ἡ προ-

ταρχικὴ τους μέριμνα στρεφόταν στὴν ἀνάγκη ἀτομικῆς ἐλευθερίας σὲ ἐποχὴ πολιτικῆς, ἠθικῆς καὶ αἰσθητικῆς κρίσεως. Αὐτὸ εἶναι ὁ πυρήνας τοῦ Νταντά — ἡ βία γιὰ ὅλα ὅσα ἐπρόκειτο νὰ ἐπαυλοθηθοῦν.